

LLANGUIR, descendent semi-culte del ll. *languère* 'estar dèbil', 'ser indolent'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull, Cerverí.

«Per massa membrar --- plorar, dejunar, aficcions e vetlar, *languèix*, e emmalteix e mor, lo cors», Llull (Art de Cont. de Blanq., NCl. III, 173.22); «A! quan se guabarà l'amic que muyra per son Amat? Ni l'Amat, quan veurà son amic *languir* per s' amor?» (Amic e Amat, en Blanq. III, 12, § 5). «Si per amar - leyalmen, ab amor / fin' e coral volgués valer Amors / als fis amans, mi agra fait socors: / c' aman, - penan — *luguén*— ses amor, / c'anc far no-m volc - m'a fait lonc temps amar», Cerverí, 14/49.4. El qual l'usa molt sovint, veg. la llista de passatges que n'hi assenyala Lewent (RPhilCal. II, 27); «lo diable --- li aparec en semblansa de so marit, e li dix --- — Què fas tu ara, dona mia? Vec-te que eu lang<u>esc per tu, ayxí que no me-n pusc aconortar: vine, donques, ab mi, muler mia ---», VidesR, 136v1; «no-us serà nenguna honor que vós hajats mi fet *languir* sots vostra amor, ni per vós prenga mort», trad. ll. *languere*, Andreu el Capellà (De Amor, p. 63). Modernament ha quedat reduït al llenguatge arcaic, de to literari molt elevat, reemplaçat generalment per *esllanguir-se* o *emmalaltir-se*.

DERIV.: Especialment usuals han estat sempre els participis, actiu i sobretot passiu: «cant el vi Maleans en te<r>a jaura nafrat --- lo prèn Galeàs al mils què poc, e-l sè més denant, e puyxs l'abra<s>se què no caja, car molt lo vèya fèbla e *langit*, e-l menà per lo camí qu'èl sab», Reixac (Questa, 33.17). *Llangüent*: «dels lebrosos, dels cecs, dels contrets e de diverses e molts altres *languents*», Eiximenis (Do. Comp., CoDoACA XII, 318.23).

Perdut del tot en castellà, s'ha mantingut també en l'it. *languere*, fr. *languir*, oc. *languir*, mantinguts un poc més populars que en cat. antic, sobretot el darrer, que fou mot molt vivaç en la llengua dels trobadors, i ho era encara en el S. XIV («sos cors *languish*»), exemple poètic en les *Leys d'Amors* (ed. Anglade II, 35); i fins avui es manté en ús col·loquial el participi, a la Vall d'Aran i al llarg del Pirineu, en l'acc. de 'defallit de gana': *ec' art nu se brème del langit* ('el qui va tip no es recorda del necessitat, l'afamat'), Canejan (1926), bearn. *languit* (Palay).

Llanguiment [Llull]: «multiplicà l'Amat a l'amant sos amors, e lo *languiment* que havia per amor», *Amic e Amat* (Blanq., NCl. II, 154.10); «magres faiçons, *languiments* ---», id. (NCl. XIV, 48.17). *Llangor* [Llull], pres del ll. *languor*, -ōris, id.: «Regina --- fuïst tenguda a pregar per nosaltres pecadors, cor --- te fa ta justícia ésser curiosa de nostres *langors* a sanar, e de nostres colpes a perdonar» (Blanq. II, 62.64; III, 127.10); *llangorós* [DOrt.], adaptat del fr. *langoureux*; *llangorosament*.

Lànguid [Maragall; DOrt.], pres del ll. *languidus* 'debilitat, malaltís', 'fluix, sense energia': «--- / beu poc, sens gaire set, després se'n torna, / orfe de llum sota del sol que crema, / vacil·lant pels camins inoblidables, / brandant *lànguidament* la llarga cua», La

Vaca cega. Es vacilà de primer entre el consonantisme radicalment erudit *la-*, i *lla-*; i en la primera versió de la joia maragalliana recordo *llànguidament*. No té sentit, en català, copiar del castellà *languidesa*, tenint *llangor* i *esllanguiment*.

Esllanguir-se és el mot bàsic en català modern, dins aquesta família, tot i que sembla haver-se divulgat ben poc fins a data moderna (manca fins i tot en els diccionaris del S. XVII-XVIII, DTo. i Lacav.); li donen entrada Belv. i Lab. 1839 «languescere», i *AlcM* en cita un cas isolat, en un text del S. XVI; ¹ de tota manera estava en ampla circulació des dels més antics escr. Renaix. i clàssics, sobretot en la forma participial: «Qui en terra us ha posades, per sempre vos hi deixa / --- / Y al cel alsant la vista, los dóna l'arreuveure, / arrancant-se a llurs brassos, que cauhen *esllanguits*, / com *esllanguits* colltorcen los branquillons d'una eura, / d'un arbre amic al perdre los brassos y los pits». «Del càntic s'encantaren mansions tan maieides / ---», *Atl.* (1877), v, 31bc; més rarament tr.: «les blaves cabelleres de serps entrevincades / les Fúries *esllanguiren*, i el formidable Ca / tenia les tres boques, per escoltar, badades, / i d'Ixió la roda pels aires s'aturà», Costa i Llobera, *Orfeu*, v. 30 (Trad., *IdOr*, 162).

Usual en prosa quasi sols el refl.; i en la més col·loquial, només el participi: «ab tanta roba com porta a sobre, res li fa goig: tan *esllanguida*... — Si ella és més prima que un fus. — Oy tal!, sembla un paraygua plegat: tot li baldeja», Em. Vilanova (*Del meu tros*, 26); d'ampla difusió local, fins a Benasc i tot: «*esllanguiu* i estransiú ---» (1965); *esllanguiment*; algun cop *esllanguèit*, *esllanguèiment* (*AlcM*). D'*esllanguida* tort.

La variant *allanguit*, -guir-se, que havia tingut algun ús més ample (1617, Princ., *AlcM*), persistí només a les Illes (exemples dels balears JnRosselló i Ruiz Pablo, *AlcM*; «*ellanguit*: adelgazado, liso», PzCabr.; «és un peix més *ə̀lanɡit* que la tonyina» m'explicava un pescador a Cabrera 1969); *allanguiment*; *allanguidor*.

¹ No és veritat que el vagi usar Andreu Febrer en el seu pastitx dantesc, on el context i l'original proven que va posar «per què axí-s *languèix*» i no pas com imprimiren l'editor Vidal i l'*AlcM*.

⁴⁵ *Llangusto*, V. *llagosta* *Llania*, *llanilla*, *llanina*, *llanós*, -ositat, V. *llana* *Llansol*, V. *llenç* *Llansuga*, V. *llança* *Llanta*, V. *llauna* i *llàntia* *Llantaim*, V. *llet* *Llàntea*, *llanter*, V. *llàntia*

LLANTERNA, del ll. LANTÈRNA id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«Sen Beneset sopava un vespre: un monge estava ab él, qui --- tenia una *lanterna*: e per esperit de superbia, comensà entre si a perpensar, dién — Qui és aquest --- ab qui eu estau, e li tenc la *lanterna* e li servesc? E qui són eu qui aquest servesca?», *VidesR*, 79r2 (traduint ll. *lucernam*); «dixeren que pus vehíem la Yla, que faéssem calar --- que farien encendre una *lanterna*, mas havien paor que-ls veessen les guardes de Maylorques; e Nós dixem-los que --- metéssim de